

встановлюватися договором або актами цивільного законодавства [3,с.417-418].

Більш значимим та ефективними з вище перелічених форм захисту є цивільно-правовий захист авторського права.

Отже, підводячи підсумки можна сказати, що захист права людини на інтелектуальну власність є досить розповсюдженим у сучасному суспільстві. Адже праці, над якими людина працювала роками повинні бути захищеними. Вона повинна бути впевнена, що працює не дарма і її працю не присвоять інші. Людина повинна бути ознайомленою з варіантами захисту свого права, які дії вона може зробити, щоб зберегти своє право. Тому системі захисту прав людини на інтелектуальну власність потрібно більш детально розробляти. Вводити санкції за порушення прав на усі існуючі види інтелектуальної діяльності. На даний момент є лише загальні санкції на більш поширені види інтелектуальної власності. Потрібно більш детально та відповідально займатись питаннями захисту прав людини на інтелектуальну власність, адже у наш час це досить важливо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2021 р. /Верховна Рада України. Харків: Право, 2021. 82 с.
2. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text
3. Цивільне право України: Загальна частина. За редакцією професорів І.А. Бірюкова і Ю.О. Заїки. Київ : Алерта, 2019. 510 с.

УДК 347.644

*Веренкіотова Ольга,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
НАВС*

РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНАМИ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ СВОЇХ ФУНКЦІЙ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ДІТЕЙ

Чинним законодавством України передбачено, що захист майнових, в тому числі і житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, може бути забезпечений при зверненні не лише до судових органів, але й до інших органів. Одним із таких органів, є органи опіки та піклування. Справедливим уявляється твердження О. О. Федорової, яка визначає органи опіки та піклування основним соціальним інститутом, відповідальним за долю дітей, залишених без піклування батьків [1, с. 9].

Відповідно до п. 1.7. Правил опіки та піклування серед завдань покладених на органи опіки та піклування зазначені наступні: вирішення питання щодо забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які закінчили навчально-виховні заклади і не мають житла; вжиття заходів щодо захисту особистих та майнових прав неповнолітніх дітей і осіб, які перебувають під опікою (піклуванням); участь у розгляді судами спорів, пов'язаних із захистом прав неповнолітніх дітей та осіб, які перебувають під опікою (піклуванням); установа опіки над майном у передбачених законом випадках; оформлення належних документів щодо особи підопічного та щодо майна, над яким устанавлюється опіка; охорона та збереження житла і майна підопічних і визнаних безвісно відсутніми; тощо [2].

Отже, органи опіки та піклування у сфері захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у межах своєї компетенції виконують дозвільну, організаційну, охоронну, контролюючу та інформативну функції, які між собою тісно взаємопов'язані.

Дозвільна функція органів опіки та піклування проявляється у наданні цими органами відповідних дозволів на вчинення правочинів щодо нерухомого майна. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про охорону дитинства» батьки або особи, які їх замінюють, не мають права без дозволу органів опіки і піклування, наданого відповідно до закону, укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та/або державній реєстрації, відмовлятися від належних дитині майнових прав, здійснювати поділ, обмін, відчуження житла, зобов'язуватися від імені дитини порукою, видавати письмові зобов'язання [3]. Дозвіл на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким має дитина, надається лише у разі гарантування збереження її права на житло. Відповідно до підпункту 3.27 Порядку вчинення нотаріальних дій батьки (усиновлювачі), опікун можуть відмовитися від прийняття спадщини, належної малолітній, недієздатній особі, лише з дозволу органу опіки та піклування [4]. Відповідно до п. 6.4 Правил опіки та піклування приватизоване житлове приміщення за наявності згоди органів опіки та піклування за його місцезнаходженням може бути передане усиновлювачем, опікуном (піклувальником), родичами, батьками-вихователями чи прийомними батьками, які виховують і утримують дитину, в оренду на підставі відповідних договорів [2]. При цьому, як зазначають науковці, однією з важливих умов отримання дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна є недопущення зменшення житлової площі дитини чи погіршення умов її проживання [5, с. 15]. Разом з тим, слід звернути увагу на те, що не існує жодних критеріїв оцінки рішень органів опіки та піклування.

Завдяки чому трапляються випадки необґрунтованої заборони на відчуження жилих приміщень, або створення таких умов, які законним представникам при укладенні правочинів з нерухомістю важко виконувати. У разі відмови у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини проводиться одночасне звернення до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, передбачених ч.5 ст. 177 СК України [6].

До організаційних функцій органів опіки та піклування можемо віднести: провадження діяльності з надання статусу дитині-сироті та дитині, позбавленій батьківського піклування, влаштування й встановлення опіки та піклування над ними, звернення до відповідного органу приватизації з клопотанням (заявою) про передачу квартири (будинку) у власність неповнолітнього; призначення опікуна над житлом і майном неповнолітнього в разі відсутності останнього.

Щодо охоронної функції, то в даному випадку йдеться про здійснення органами опіки та піклування повноважень спрямованих на захист охоронюваних і визнаних державою прав та інтересів. Слід наголосити, що відповідно до ст. 152 СК України дитина має право звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування [6]. Відповідно до ч.1 п. 4.13. Правил опіки та піклування дії опікунів (піклувальників) можуть бути оскаржені будь-якою особою, у тому числі і підопічною, в органи опіки та піклування за місцем проживання підопічного [2]. Тоді як, відповідно до ч.1 ст. 79 ЦК України, дії опікуна можуть бути оскаржені заінтересованою особою, в тому числі родичами підопічного, до органу опіки та піклування або до суду. Тобто, Цивільним кодексом звужене коло суб'єктів, дії яких підлягають оскарженню, при цьому збільшено способи таких оскаржень. Крім того, ч. 2 ст. 79 ЦК України зазначено, що рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до відповідного органу, якому підпорядкований орган опіки та піклування, або до суду [7].

Крім того, органи опіки та піклування ініціюють звернення до судових інстанцій в інтересах дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (ст. 11 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування») та беруть участь у розгляді судами спорів, пов'язаних із захистом прав неповнолітніх дітей та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням (п. 1.7. Правил опіки та піклування. При цьому, органи опіки та піклування, як зазначає А. М. Протас, можуть бути залучені судом до участі в процесі або вступити в процес за своєю ініціативою для надання висновку в справі з метою здійснення покладених на них обов'язків і для захисту прав громадян та інтересів держави, а обов'язковою є їхня участь — коли суд визнає це за необхідне [8, с. 61].

Також до охоронної функції органів опіки та піклування можна віднести обов'язок щодо збереження майна та житла дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Відповідно до п. 57 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини орган опіки та піклування за місцем знаходження майна забезпечує збереження майна дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і вживає заходів до встановлення опіки над майном. Рішення про встановлення опіки над майном приймається за місцем знаходження майна за поданням служби у справах дітей.

Слід зазначити, що окрім вчинення органами опіки та піклування дій дозвільного характеру, вони також зобов'язані здійснювати контроль за додержанням батьками або особами, які їх замінюють, майнових та житлових прав дітей при відчуженні жилих приміщень та купівлі нового житла (ст. 18 Закону України «Про охорону дитинства»). Відповідно до ст. 246 СК України на орган опіки та піклування покладено здійснення контролю за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Також передбачене здійснення контролю за використанням усиновлювачем, опікуном (піклувальником), родичами, батьками-вихователями чи прийомними батьками коштів одержаних від передання в оренду приватизованого неповнолітнім житлового приміщення(п. 6.4 Правил опіки та піклування).

Слід звернути увагу, що міжнародне законодавство у сфері захисту дітей, зазначеної категорії, пропонує ще й проведення для них роз'яснювальної роботи, тобто здійснення інформативної функції, зокрема відповідно до ст. 10 Модельного закону про додаткові гарантії соціального захисту дітей-сиріт і дітей, які залишились без опіки, органи державної влади сприяють дітям-сиротам та дітям, які залишились без піклування батьків, у реалізації їхніх прав і законних інтересів шляхом надання їм безоплатної кваліфікованої юридичної допомоги. Сподіватися на ефективну роботу в даному напрямку вказаних органів та отримання якісної кваліфікованої допомоги — не виявляється можливим, через низький рівень забезпечення кваліфікованими кадрами (у більшості працівників досвід роботи менше трьох років та відсутня освіта відповідного профілю) [9, с. 176]. Однак, ми більш солідарні з іншою позицією - органи опіки та піклування виступають гарантом прав неповнолітніх, адже саме вони вправі відмовити у вчиненні правочину, що суперечить інтересам дитини [10, с. 47].

Таким чином, захист права на житло дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та забезпечення їх дотримання – вимагає залучення органів опіки та піклування, що являє собою адміністративний захист і в свою чергу виступає гарантією належного

та ефективного досудового захисту. Захист житлових та майнових прав дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, забезпечується відповідними органами шляхом вчинення дій дозвільного, організаційного, охоронного, контролюючого, інформативного характеру. Адміністративний захист житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснюється відповідними органами опіки та піклування залежно від їх компетенції шляхом прийняття відповідних рішень, перегляду та скасування раніше прийнятих підпорядкованою інстанцією рішень, надання дозволів на вчинення дій, або заборони на їх вчинення, ініціювання звернення до судових інстанцій, участі у судових засіданнях на вимогу суду.

Список використаних джерел:

1. Федорова О.О. Охрана жилищных прав детей, оставшихся без попечения родителей. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Санкт-Петербургский ун-т. Сп.б. 2003. 23 с.
2. Правила опіки та піклування, затверджені Наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, від 26.05.99 № 34/166/131/88. *Офіційний вісник України*. 1999. № 26. стор. 115, код акту 8397/1999.
3. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 632.
5. Цивільні права малолітніх і неповнолітніх та їх цивільно-правова відповідальність. Л. М. Горбунова, С. В. Богачов, І. Ф. Іванчук. Київ : [ТОВ «Поліграф-Експрес»]. 2006. 42 с.
6. Сімейний кодекс України від 10.01.2001 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 08.11.2021).
8. Протас А.М. Захист права громадян України на житло. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя. 2009. № 4. С. 60–67.
9. Потопахіна О.М. Соціальні послуги закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. 2010. Т. 23 (62). № 1. с. 171–179.
10. Лапчевська О.Ф. Проблеми захисту майнових прав дитини. *Юридична наука*. 2013. № 2. С. 41–48.